

gledajo samo na to, kako bi razodeli vse svoje, tudi najsubtilnejše občutke; za to, v kaki obliki, v kaki logični zvezi naj se to zgodi, se brigajo ubogo malo. Jaz tega ne morem povsem odobravati. Jaz mislim, da se motijo tisti, ki menijo, da življenje samo na sebi ne komponuje, ter smatrajo radi tega kompozicijo za nekaj postranskega, če ne celo za nekaj nenaravnega. Tisto, kar imenujemo usodo, slučaj ali kakor že, igra včasih jako imenitno ulogo v življenju posameznega. To so vam čudovito zapleteni romani, ki jih snuje včasih življenje! . . . A mi od samega življenja dostikrat ne vidimo življenja! . . .

Meško torej, kakor rečeno, svojih spisov ne sestavlja kdovekako umetno; on nam opisuje posamezne prizore brez prave zveze, kakor mu je zdaj ta ali oni bolj pri srcu. Toda kako nam jih opisuje! . . . Vsaka še tako navadna stvarca, ki jo pripoveduje on, nas zanimlje in nas mora zanimati! . . . Včasih učinkuje s čudovito silo na nas kaka slika, o kateri bi pri najboljši volji ne mogli povedati, kaj je pravzaprav na njej. Par dreves, pod njimi klop, v ozadju morda kos večernega neba — drugega nič — in vendar, kako vpliva to na nas, kako se nas loteva hrepenenje, da bi mogli sestiti na to klop, da bi se mogli vdati temu miru, ki nam diha iz slike nasproti! . . .

Tako se nam godi pri Mešku venomer! . . . Meško je izredno fin opazovalec. On vidi in sliši mnogokaj, česar mi drugi ne vidimo in ne slišimo, in često nas frapira z malenkostjo . . .

Med našimi mlajšimi pisatelji je Meško morda najboljši psiholog. Toda v njegovo psihologijo jaz nimam povsod pravega zaupanja . . . Ta psihologija je lahko istinita, a je včasih morda tudi samo namišljena . . . Njegove slike iz narave pa so vedno pristne! Bolj še nego njegovo poznanje človeške duše cenim torej jaz tisto njegovo zmožnost, s katero nam predočuje to, kar je videl, tako živo in plastično . . .

Meško slika vselej s krepkimi, markantnimi potezami in z živimi, govorečimi barvami. Vse, kar napiše on, se nam vtisne neizbrisno v spomin in bolj še morda v srce . . . In vse je obdahnjeno in ozarjeno z neko sladko, mamečo poezijo . . .

Od domačih pisateljev je vplival na Meška najbolj Kersnik. Da, rekel bi skoro, da je začel pisati Meško prozo prav neposredno pod vtiskom, ki so ga napravili nanj nekateri Kersnikovi spisi. V prvi Meškovi povestici »H r a s t e r e n t a č i s t a r i M e d v e d : » P r o k l e t a p r a v i c a n a s v e t u — p r o k l e t a p r a v i c a ! « . . . A kako vzklika v Kersnikovem » O t r o š k e m d o h t a r j u « M o l e k ? — » O j t i p r o k l e t a p r a v i c a — k i t e n o s i s v e t ! « . . . M e n i s e z d i , k a k o r b i t o n e b i l z g o l j l e s l u č a j . . . I n t u d i v č r t i c i » P o t č e z t r a v n i k « v z d i h a S t r a h : » A l i j e t o p r a v i c a ! O j t i p r o k l e t a p r a v i c a ! . . . «

In tako spominja še marsikaj na Kersnika. Spričo tega upam, da mi Meško ne zamere, če sem omenil zgoraj nekaj o tujih zgledih . . . Saj mu ne očitam posnemanja! . . . Tak vpliv tujega pisatelja pri prvencih ni nič sramotnega, da, v tem slučaju bi le dokazoval, da je imel Meško že z vsega početka jako fin okus . . . Mogoče pa tudi, da se motim! . . . Vsekakor bi rad vedel, če sem pogodil pravo! . . .

Dr. Fr. Zbašnik.

Marco Visconti. Spisal Tomaso Grossi. Slovenski prevod izšel v »Svetovni knjižnici«. Založil Andrej Gabršček v Gorici. Cena 2 K 40 vin. 235 strani.

Založništvo »Svetovne knjižnice« se je namenilo, podati slovenskemu občinstvu znamenita dela svetovne literature v prevodih. Ta namera je vsekakor

hvale vredna in zasluži zanimanje najširših krogov. Ali podjetje je tudi težavno. Izdajatelj mora dobro poznati tuje književnosti in mora imeti bistro oko, da izbere dela, ki jih je vredno posloveniti. Vrhutega pa mora tudi skrbeti za dobre prevode. Kdor je »Goriški tiskarni« predložil Grossijev roman »Marco Visconti« za »Svet. knjižnico«, ji ni dobro svetoval. V neslovenskih literaturah je skoro nepregledno število leposlovnih del, ki bi zaslužila, da jih spozna naše občinstvo; »Marco Visconti« pa je roman, ki bi dobil za nas šele tedaj toliko veljave, ko bi imeli že mnogo, mnogo znamenitejših del prevedenih.

V predgovoru povzdiguje prevodilec Grossijev roman jako visoko. Omenim naj, da mi ta predgovor ne ugaja. Čitati ga je kakor kakšno reklamno beležko, ne pa kot pripravo čitatelja.

Res je, da so mnogi imenovali »Marca Viscontija« najboljši italijanski roman izza »Promessi Sposi«. Tudi Settembrini, ki piše jako temeljito o Grossiju, navaja to mnenje. Ali kakor njemu, se zdi tudi meni napačno.

Tommaso Grossi je bil rojen leta 1791. v Belluni ob Komskem jezeru, umrl pa je leta 1853. v Milanu. Romanticizem je bil takrat v cvetu, in moda je bila, zajemati snovi iz srednjega veka. V tisti dobi so razni pesniki iskali idealov. Tudi Grossi je zaplaval po tisti struji. Napisal je — kakor priobčuje Settembrini na strani 324. — nekaj čuvstvenih pesmi v milanskem narečju, potem leta 1820. novelo »Ildegonda«, leta 1826. pesem v 15 spevih »I Lombardi alla prima crociata«, roman »Marco Visconti« in »Ulrico e Lida«. Tukaj se nam je baviti samo z »Markom Viskontijem«, njegovim glavnim delom.

Ko prvič srečamo Marka, čujemo, da je velik mož. To nas ponekod iznenadi, in ves čas čakamo dokazov za njegovo veličino. Ali zaman. Morda je velik junak v vojnem zmislu srednjega veka, več pa ne. Mladenič je ljubil dekle Ermelindo, a po sili in z zvijačami so jo prisilili, da je poročila ničlo, grofa del Balzo, s katerim ima sebi nenavadno podobno hčer Bice. Vanjo se zaljubi Markov sorodnik Ottorino, dasi mu je njegov gospodar Visconti namenil drugo dekle. Slučajno vidi Marko Ottorinovo ljubico, in slika nekdanje Ermelinde, v Bici pomlajene, mu vstane v duhu. Poloti se ga silna strast, ki ga naredi brezumnega. Sedaj hoče sam pridobiti Ottorinovo nevesto, mladeniča pa preganja z vsem srdom, kar ga je zmožen. Na nekem turnirju se bojuje neznan z Ottorinom in ga skoro ubije. Ker mora odpotovati v Lucco, kjer je postal po srednjeveških šegah gospodar mesta, naloži oskrbniku Pellagrui, pravemu lopovu, naj prepreči poroko Ottorina z Bice, toda ne stori naj jima nič žalega. Pellagrui v družbi z Lodrisijem Viscontijem sluša rad, a oba skleneta, porabiti vsako sredstvo, da ugodita Marku, seveda iz egoistnih nagibov. Poroka se je tajno izvršila. Lodrisio in Pelagrui pa dasta Ottorina in Bice deloma po sili, deloma z zvijačami razstaviti in zapreta vsakega na drug kraj. Ko Ermelinda, zopet s pomočjo zvijač, izve, kaj se je zgodilo, piše Marku, misleč, da se je vršil njegov nalog, naj ji vrne hčer. Marko pobesni, pride v grad, kjer je Bice zaprta, pa jo najde v podzemni ječi; Bice, že vsa oslabela, se še bolj prestraši, ko začuje ropot pred vrati. Jedva toliko časa še živi, da se povrne Ottorino, in v njegovi navzočnosti umrje. Marko je izvedel, kdo je kriv lopovščine. Tudi Lodrisio se je hudo prestrašil. Da bi se rešil, pohiti v Milan in razkrije cesarjevemu namestniku zaroto, ki jo je koval Marko z Lodrisijem proti njemu. Prišedšega v namestnikov dvor, pograbiijo Marka skriti vojaki, ga grozno izmrcvariijo ter vržejo skozi okno na cesto, kjer umre. Ottorino pa gre v sveto deželo.

Kaj naj bi nam v tej povesti tako »prijetno in izdatno« blažilo srce, res ne vem. Morda cela vrsta lopovščin, ki zahtevajo nedolžne žrtve! . . . Pač pa vem, da vidimo v vsej povesti polno ljudi, ki nam ostanejo docela nejasni. Marko ni nikakor karakteriziran. O Ottorinu vemo, da je hraber in zaljubljen v Bice, o Bice, da je lepa, materi popolnoma podobna in zaljubljena v Ottorina. Kar je v romanu res zanimivo, so šege srednjega veka, prav barbarske, neomikane, razuzdane šege, slike cerkvene dekadence, propad pravnih razmer i. t. d. Ali to ni povest. Lepo so opisane nekatere posameznosti: Komsko jezero, turnir, dvoboj za »božjo sodbo« . . . ali epični del nam nikakor ne zadostuje.

Takrat, ko je Grossi napisal roman, se ni bilo čuditi uspehu. Realno pojmovanje pristnih ljudi, psihološki moment, plastična karakterizacija . . . to še ni igralo v epiki take uloge kakor dandanes. Čitatelji so bili srečni, če se jim je opisovalo nekaj fevdalnega življenja in pri tem ščegetal njih religiozni čut ter obujala sentimentalnost. Ali danes je verizem tako globoko vplival, da pač lahko nastanejo nove struje slovstva, ne morejo pa stare vstati iz grobov. In ideali srednjega veka ne morejo nikdar več postati naši ideali.

Za domačo italijansko literaturo ima »Marco Visconti« vrednost, in prištevati ga je znamenitejšim delom njegove dobe. Ali ako se hočemo mi seznaniti s svetovno literaturo, moramo najprvo poseči po znamenitih delih sodobnih pisateljev, potem pa pride iz prejšnjih časov še cela vrsta spisov prej v poštev nego Grossijeva dela.

Še nekaj treba omeniti. Slovenski prevod »Marca Viscontija« ni baš vzoren. Prelagatelj rabi besedo »uni«, često se poslužuje nedovršnih namesto dovršnih glagolov ali pa nasprotno; namesto »spremiti« piše »pospremiti«, in italijanizmov, kakor »storil jim je trpeti v monških ječah« in podobnih napak vse mrgoli.

»Goriška tiskarna« je obljubila, da objavi Tolstega »Vstajenje« v »Svetovni knjižnici«. To je pravi izbor. Želeli bi, da bi nas tudi v bodoče »Svet. knjižnica« seznanjala s takimi literarnimi proizvodi; malo jih ni, a slovenskim čitateljem bodo bolj koristili nego »Marco Visconti«. *E. Kristan.*

Kosi Anton: Zabavna knjižnica za slovensko mladino. IX. z v. Delavnemu izdajatelju je lahko v veliko zadoščenje, da je njegova »Knjižnica« dosegla že deveti zvezek. Tudi ta pridobi podjetju gotovo novih prijateljev spričo svoje mladini primerne vsebine in priprostega sloga. Odsvetovali bi pa naravnost g. izdajatelju take članke, kakor je članek »Poljedelstvo je podlaga omiki«. Da ni preveč vezane besede, to utegne mladini knjižico prikupiti. — Naroča se ali pri g. pisatelju v Središču na Štajerskem ali po knjigarnah.

Fr. J.

Guida, storia di Cividale, spisal G. Grion. Povodom Pavla Dijakona slavnosti v Čedadu je izdal tamošnji magistrat to knjigo. Ona podaje ne le natančno zgodovino Čedada, nego tudi mnogo izvirnih podatkov za zgodovino čedadskih Slovencev. Škoda je le, da g. pisatelj živi v ideji, da so slovenska imena med beneškimi Slovenci le izkvarjena po latinskih. Njegova »toponomastika« se je slabo obnesla, n. pr. tolmačenje imen: Corn-apo, N-atis-sa, Ciaro i. t. d. iz keltščine! Skrila izvaja od »skrito« (recondito), Šijak od »Subiacum«; a Jeronišče je izpremenil v »Jaromiti«. Zgodovinski del pa je prav vzgleden in tem pomenljivejši, ker prinaša 100 dosedaj še ne objavljenih dokumentov.

S. Rutar.